

dr hab. Piotr Gawliczek, prof. UWM
Uniwersytet Warmińska-Mazurski
Olsztyn

Warszawa, 2023-08-17

RECENZJA

rozprawy doktorskiej autorstwa mgr. Marka Pardyaka na temat:

OBLICZA TERRORYZMU ORAZ METODY BADAŃ JEGO PSYCHOSPOŁECZNYCH I ORGANIZACYJNYCH UWARUNKOWAŃ

w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie - nauki o bezpieczeństwie. Za podstawę opracowania recenzji przyjęto uchwałę Rady Dyscypliny Naukowej „Nauki o Bezpieczeństwie” Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego NR 36/RDN NoB/2023 z dnia 28 czerwca 2023 roku w sprawie wyznaczenia recenzentów w postępowaniu doktorskim mgr. Marka PARDYAKA.

Promotor rozprawy – prof. dr hab. Marian CIEŚLARCZYK.

Tytułem wstępu...

Wydawało się dotąd, że najgorszym złem tego świata jest terroryzm. W metodach forsowania własnej koncepcji świata, siłowej realizacji interesów grup ponad państwami czy też nawet w swoim pojmowanym „zaprowadzaniu porządku”. Terroryzm jest barbarzyński, bezlitosny, bezpardonowy, pozbawiony skrupułów, gwałcający zasady prowadzenia wojen. Nazwany asymetrycznym zagrożeniem już nabył naukowej definicji obszaru nieokiełznanego, trudnego do przewidzenia, nieopisanego zasadami sztuki wojennej. Terroryzm używa narzędzi pogardzanych przez ludzkość. Poluje, łowi swoich „żołnierzy”, a nie powołuje/rekrutuje. Wykorzystuje ludzi - karmi się słabością społeczną, nałogami, mizérią intelektualną. Ale obszar ten tak długo i mocno dotykał nas przez ostatnie lata, że

ludzkość zaczęła konsekwentnie bronić się i wypracowywać metody walki z takim zagrożeniem.

Autor dysertacji rzetelnie skatalogował i przyczyny, i zagrożenia, i metody walki, ale... Powstało narzędzie, które wszelkie te analizy, syntezy i algorytmy może przekreślić. Człowiek stworzył sztuczną inteligencję. Przelamuje ona w sposób epokowy wszystko, co dotychczas w sferze tworzenia i władania wymyślono. Wprowadza grząski obszar, który każe człowiekowi bezustannie mieć wątpliwość. Nigdy pewności. A zatem zabiera człowiekowi spokój, rozeznanie, logiczne dochodzenie do prawdy. Wręcz tej prawdy pozbawia.

O tym, jak mocno i w jakich obszarach ChatGPT niweluje mozolnie pisane prace naukowe można już pisać artykuły i zbierać materiały na kolejne dysertacje. Czym zatem różni się zatem inteligencja naturalna od sztucznej? Przede wszystkim tym, czym różni się maszyna od człowieka - brakiem uczuć wyższych, emocji, duchowości.

Zwierzę określa instynkt.

Człowieka określa abstrakcja, kaprys, duchowość.

Maszynę określa sprawność.

Praca naukowa traktująca o terroryzmie domaga się, zatem, poszerzenia o wiedzę, a nawet manifest ograniczający dokonujący się na człowieku nieetyczny, ingerujący w tkankę społeczną eksperyment. Na dziś nie ma większego zagrożenia dla ludzkości niż niekontrolowany rozwój sztucznej inteligencji.

Forma rozprawy: monografia naukowa na 481 stronach.

I. Stwierdzenie spełnienia albo braku spełnienia przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r., poz. 478) dotyczącej przedmiotu rozprawy.

1. Stwierdzam spełnienie przesłanki oryginalnego rozwiązania problemu naukowego.

Treść rozprawy została mocno osadzona w literaturze przedmiotu badań. Wiedza, erudycja Doktoranta, wyrażona w dysertacji, w połączeniu

z uzyskanymi wynikami, sprawiają, że przedstawione wnioski oraz propozycje są naukowo przekonujące. Rezultaty zostały uzyskane w wyniku prowadzonych badań oraz rozwiązania właściwie/ czytelnie sformułowanych problemów, z zachowaniem spójności oraz logicznej wynikowości.

2. **Stwierdzam spełnienie przesłanki** rozwiązania w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze społecznej. Autor traktuje podjęty temat szeroko, ale w sposób właściwy naukowo, mieszcząc się w dziedzinie nauk społecznych. Uzasadnienie zamiaru podjęcia badań jest poprawne, świadczące jednocześnie o właściwym stopniu przygotowania do rozwiązywania poruszanych problemów.

Uważam, że rozprawa doktorska w właściwy sposób prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta, jako osoby ubiegającej się o nadanie stopnia naukowego doktora w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie. W mojej ocenie, oprócz wartości teoretycznych, recenzowana rozprawa niesie wartość praktyczną. Dotyczy to nie tylko zapotrzebowania na wyniki badań naukowych, lecz odniesienia się do rozwiązań, postulatów, rekomendacji. Podzielam ocenę Doktoranta, że podejmowany temat pracy jest aktualny, a wnioski mogą stanowić cenny materiał wyjściowy do dalszych badań, zwłaszcza w kontekście zagrożeń związanych z terroryzmem oraz przetasowaniem interesów, roszadą kluczowych aktorów sceny bezpieczeństwa globalnego.

Podsumowując, stwierdzam: **recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* dotyczącej przedmiotu rozprawy.**

II. Stwierdzenie spełnienia albo braku spełnienia przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* dotyczącej prezentowania ogólnej wiedzy teoretycznej oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej:

1. **Stwierdzam posiadanie** ogólnej wiedzy teoretycznej kandydata w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie, jednocześnie wysoko oceniam poziom wiedzy teoretycznej kandydata na podstawie treści przedstawionej do recenzji pracy.

2. **Stwierdzam posiadanie** umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Umiejętność ta zawiera się w kilku kompetencjach, których oceny zawarte są poniżej:

- **Stwierdzam posiadanie umiejętności** prawidłowego dostrzegania oraz identyfikowania problemu naukowego, i uzasadniania jego istnienia.

Układ dysertacji, sposób przedstawienia, pogłębienie kluczowych zagadnień, sekwencje przeprowadzonych badań oraz sformułowanych wniosków, uważam za klarowne, przejrzyste i poprawne.

Oceniam, że w kontekście podjętej w rozprawie problematyki badawczej dobór literatury należy uznać za różnorodny, a przede wszystkim poprawny.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że znaczący odsetek pozycji bibliograficznych, to publikacje w języku angielskim.

- **Stwierdzam posiadanie umiejętności** prawidłowego formułowania elementów koncepcji badań, prowadzących do rozwiązania jasno zidentyfikowanego problemu naukowego, przy czym sformułowanie trzech hipotez budzi u mnie pewne wątpliwości. Bowiem, czerpiąc z definicji hipotezy sformułowanej przez Mariusza Lipowskiego, zabrakło mi **konieczności zaistnienia w niej zdania logicznego, dostarczającego odpowiedzi** na pytanie badawcze. Podobnie definiuje hipotezę Wacław

Pytkowski, twierdząc, że stanowi ona **przypuszczenie** wynikające z dotychczasowego stanu podejmowanych badań, opartych na nauce, i adekwatnych do stanu wiedzy badacza. Zdanie to nie może mieć charakteru imperatywu, bo postawienie go niwelowałoby zasadność badania naukowego. Tak więc, w mojej ocenie, zabrakło w treści trzech hipotez sformułowanych przez Doktoranta pierwiastka przypuszczenia.

- **Stwierdzam posiadanie znajomości** metod badawczych i umiejętności prawidłowego ich doboru. Oceniam, że w procesie badawczym Doktorant zastosował standardową paletę metod badawczych, przy czym głównym kryterium doboru była racjonalizacja przebiegu oraz możliwość otrzymania obiektywnych wyników. Prowadzenie badań odbywało się z zastosowaniem metod wykorzystywanych adekwatnie do rozwiązywanych problemów.
- **Stwierdzam posiadanie umiejętności** dokonania krytycznej oceny uzyskanych wyników badań, czego uzasadnieniem jest opracowanie autorskiego narzędzia badania radykalizacji – zintegrowanej analizy dystrybucyjnej.
- **Stwierdzam posiadanie umiejętności** poprawnego formułowania sprawozdania z wyników badań w sferze formy i treści. Za słabszą stronę uznaję pewne mankamenty redakcyjno-stylistyczne oraz występujące w kilku miejscach nieadekwatne słownictwo. Z drugiej strony należy odnotować, że wspomniane minusy nie przekraczają poziomu akceptowalności, zważywszy na wartość merytoryczną oraz objętość dysertacji!
- **Oceniam stopień oryginalności uzyskanych wyników jako wysoki**, czego potwierdzeniem są sformułowane wnioski oraz rekomendacje, stanowiące indywidualny dorobek badawczy, będący zwieńczeniem dotychczasowej pracy naukowej Doktoranta. Zawarte w rozprawie wyniki przeprowadzonego procesu badawczego świadczą o umiejętności

samodzielnego rozwiązywania problemów naukowych. Doktorant wykazał się wiedzą oraz umiejętnością posługiwania się metodami badawczymi.

- **Oceniam wartość naukową i praktyczną uzyskanych wyników** jako szczególnie przydatną do zrozumienia istoty terroryzmu, jako dynamicznie ewoluującego zjawiska, w którym spektakularne zdarzenia niosące nieprawdopodobne zniszczenia fizyczne (np. infrastruktury krytycznej) przeplatają się psychologicznymi i społecznymi reakcjami na zaistniałe wydarzenia.

Doktorant wskazuje propozycje nowych kierunków badań nad zjawiskiem. Proponuje podejście holistyczne, obejmujące pięć perspektyw: (1) polityczno-społeczną, (2) organizacji terrorystycznych, (3) metodologiczną, (4) psychologiczną, (5) kontrterrorystyczną. I tu dodam, że zapowiedziane podejście holistyczne **musi** uwzględnić sztuczną inteligencję. To już jest rzeczywistość.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r., poz. 478) dotyczącej prezentowania ogólnej wiedzy teoretycznej oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Wątpliwości, które należy rozstrzygnąć w czasie obrony rozprawy doktorskiej dotyczą relacji/ korelacji terroryzmu, antyterroryzmu oraz kontrterroryzmu, jako kluczowych pojęć odnoszących się do istoty rozwiązywanego przez Doktoranta problemu. Jak poruszać się w gąszczu pojęciowym, szczególnie w kontekście niedoprecyzowanych tłumaczeń z języka angielskiego.

To także zarządzanie ryzykiem i zapewnienie ciągłości działania podmiotów środowiska bezpieczeństwa, zwłaszcza ochrona infrastruktury krytycznej oraz optymalne reagowanie na wybrane metody działania sprawców, przygotowywanie instytucji i obiektów do zagrożeń wojennych, hybrydowych oraz terrorystycznych.

Pytania na obronę rozprawy:

1. Proszę o przedstawienie istoty cyberzagrożeń w odniesieniu do zwykłych obywateli jako przejawu terroryzmu „na dotyk”. Jakie rekomendacje mógłby Pan sformułować w tym kontekście?
2. Jakie rekomendacje można sformułować w odniesieniu do sfery zagrożenia zamachami terrorystycznymi obiektów niechronionych, np. szkoły, uczelnie, centra handlowe uwzględniając specyfikę Polski? Prewencja - jak?
3. Proszę o wskazanie własnych pomysłów na edukację antyterrorystyczną (trzy poziomy – szkoły podstawowe, szkoły średnie oraz uczelnie), ze szczególnym uwzględnieniem form i metod e-learningowych?

Końcowa konkluzja i ocena

Ja, niżej podpisany stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska Pana Marka Pardyaka spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r., poz. 478) i wnioskuję do Rady Dyscypliny Naukowej „Nauki o Bezpieczeństwie” Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie o dopuszczenie Pana Marka Pardyaka do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauki społeczne w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

